

A stylized map of Greece in a dark green color, set against a lighter green background that also features a faint map of Europe.

[GR] hellenic

TOOLS TO WORK WITH WOMAN AND CHILDREN IN GREECE

IMPRINT

Copyright SUNIA GEEL project consortium © 2013
Daphne Project JUST/2009/DAP3/AG/1235
Project workstream 4

SUNIA GEEL – Prevent and combat violence
against children, young people and women and to
protect victims and groups at risk

For further informations please visit:
www.suniageel.eu

PROJECT- COORDINATOR

Exchange House
National Travellers Service
Great Strand Street 61
Dublin 1, Ireland
www.exchangehouse.ie
info@www.exchangehouse.ie

Sunia Geel
Daphne Project JUST/2009/DAP3/AG/1235

Εκπαιδευτικά εργαλεία για την παροχή υποστηρικτικών υπηρεσιών σε κοινωνικά αποκλεισμένες οικογένειες

Εργαλεία εργασίας με γυναίκες και παιδιά μεταναστών και μειονοτικών πληθυσμών

Ενδοοικογενειακή Βία - Εισαγωγή

Η βία εντός οικογενειακού πλαισίου αποτελεί σοβαρό κοινωνικό πρόβλημα παγκοσμίως. Οι γυναίκες και τα παιδιά αποτελούν τα κυρίως θύματα ενδοοικογενειακής βίας ενώ συνήθως οι θύτες παραμένουν ατιμώρητοι.

Η έκταση του φαινομένου είναι πολύ μεγάλη. Αρκεί να αναφερθεί πως στην Γερμανία μία στις τέσσερις γυναίκες έχει υπάρξει θύμα ενδοοικογενειακής βίας τουλάχιστον μία φορά στην ζωή της. Επίσης εκτιμήσεις του φαινομένου δείχνουν πως περισσότερες γυναίκες παγκοσμίως πεθαίνουν λόγω ενδοοικογενειακής βίας παρά λόγω εμπόλεμης βίας.

Η ενδοοικογενειακή βία αποτελεί καταστρατήγηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και είναι αποτέλεσμα των δομικών σχέσεων δύναμης τόσο στις σχέσεις μεταξύ συντρόφων / συζύγων όσο και στις σχέσεις μεταξύ των μελών μίας οικογένειας.

Επίσης, η ενδοοικογενειακή βία αποτελεί τροχοπέδη της ευρύτερης κοινωνικής ανάπτυξης. Οι επιπτώσεις που επιφέρει στις γυναίκες θύματα αφορούν τόσο στην σωματική όσο και στην ψυχολογική υγεία των γυναικών θυμάτων, γεγονός που σε πολλές περιπτώσεις αναστέλλει την ικανότητά τους να αποτελέσουν ισχυρά μέλη μίας κοινωνίας πολιτών που υπερασπίζονται τα δικαιώματά τους και μάχονται γι' αυτά.

Εκπαιδευτικά εργαλεία

Το σύνολο των συγκεκριμένων εκπαιδευτικών εργαλείων έχει ως στόχο τον εμπλουτισμό της εργασίας των κοινωνικών λειτουργών και αφορούν σε ομαδική εργασία με όλα τα μέλη της οικογένειας ή με κάποια από αυτά:

- Εργαλεία για ομαδική εργασία με όλη την οικογένεια (γυναίκα, σύζυγο, παιδιά και άλλα μέλη οικογενειών-κατά περίπτωση-)
- Εργαλεία για εργασία με γυναίκες και παιδιά (ως θύματα ενδοοικογενειακής βίας)
- Εργαλεία για εργασία με άνδρες (ως δράστες)
- Εργαλεία εργασίας προκειμένου να αποκτηθεί πρόσβαση σε κοινωνικά αποκλεισμένες οικογένειες
- Εργαλεία για εργασία στο εσωτερικό μίας κοινότητας μέσω ειδικών προγραμμάτων (out-reach projects) και ενημερωτικού υλικού

Και τα πέντε εργαλεία υπάγονται στο πρόγραμμα «SUNIA GEEL» και περιέχουν εισαγωγικές πληροφορίες και εκπαιδευτικό υλικό για την εργασία των κοινωνικών λειτουργών με τις τέσσερις ομάδες - στόχους που αναφέρονται παραπάνω.

Ως προς την εφαρμογή τους παρέχεται στους κοινωνικούς λειτουργούς ειδικό εργαλείο παρατήρησης και ερωτηματολόγιο αξιολόγησης της εργασίας τους.

Στόχοι των εκπαιδευτικών εργαλείων

Τα συγκεκριμένα εκπαιδευτικά εργαλεία έχουν σαν στόχο την ευαισθητοποίηση, την αυτογνωσία και την αποδοχή της παρουσίας ενδοοικογενειακής βίας στην οικογένεια. Τα εργαλεία εφαρμόζονται σε οικογένειες με στόχο την καλλιέργεια εσωτερικών μηχανισμών για την πρόληψη της ενδοοικογενειακής βίας. Οι συγκεκριμένοι μηχανισμοί βασίζονται στην κατανόηση των αιτιών του προβλήματος και του τρόπου ανάπτυξης και λειτουργίας του εντός του οικογενειακού πλαισίου.

Στόχος των εκπαιδευτικών εργαλείων είναι να βοηθήσουν τα μέλη της οικογένειας να κατανοήσουν τον ρόλο που διαδραματίζουν στις σχέσεις εξουσίας εντός της οικογένειας και ως εκ τούτου τον τρόπο με τον οποίο συμβάλλουν στην αναπαραγωγή και την διατήρηση των σχέσεων αυτών. Εν συνεχεία τα συγκεκριμένα εργαλεία παρέχουν στα μέλη της οικογένειας τρόπους αντιμετώπισης της ενδοοικογενειακής βίας.

Σε κάποιες ασκήσεις ζητείται από τους συμμετέχοντες να γράψουν σχετικές ιστορίες. Οι γραπτές ασκήσεις μπορούν να αντικατασταθούν από αφηγήσεις στις οποίες ο συντονιστής μπορεί να κρατάει σημειώσεις σε πίνακα (flipchart). Η συγκεκριμένη μέθοδος συνίσταται σε περιπτώσεις εργασίας με συμμετέχοντες που έχουν χαμηλό μορφωτικό επίπεδο ή δεν γνωρίζουν καλά την γλώσσα της χώρας φιλοξενίας – μετανάστες, μειονοτικές ομάδες.

ΣΗΜΕΙΩΣΗ: Τα εργαλεία απευθύνονται σε κοινωνικούς λειτουργούς. Δεν προορίζονται για χρήση σε ψυχοθεραπευτικό πλαίσιο και για εργασία με άτομα που παρουσιάζουν ψυχικές διαταραχές λόγω τραύματος. Τέλος, δεν αφορούν σε συμβουλευτική ζευγαριού μεταξύ θύματος και θύτη.

Τα εργαλεία έχουν ως στόχο να εμπλουτίσουν την εργασία των κοινωνικών λειτουργών με τις οικογένειες μεταναστών και μειονοτικών πληθυσμών στο πλαίσιο εργασίας τους σε υποστηρικτικές δομές αντιμετώπισης της ενδοοικογενειακής βίας.

Απαιτούμενος εξοπλισμός

Πίνακας (flipchart)

Μαρκαδόροι για χρήση σε πίνακα (flipchart)

Χαρτιά

Μολύβια, στυλό

Καρφίτσες

Ετικέτες για καταγραφή ονομάτων

Παιχνίδια

Φόρμες αξιολόγησης

Υλικό για παρουσιάσεις (κάμερα, προτζέκτορας κ.λπ.)

Διάρκεια

Κάθε συνεδρία με όλα ή μεμονωμένα μέλη της οικογένειας έχει διάρκεια 45' - 60' λεπτά.
Σε κάποιες περιπτώσεις η διάρκεια ενδέχεται να είναι μεγαλύτερη, 90' λεπτά.

Εργαλείο εργασίας με γυναίκες και παιδιά

Άσκηση 1: Η βία στην οικογένειά μας

Αυτή η άσκηση είναι ιδιαίτερα κατάλληλη για τις γυναίκες - μητέρες και τα παιδιά τους. Σε αυτή την άσκηση, οι μητέρες και τα παιδιά αναφέρουν πότε διαδραματίζονται περιστατικά ενδοοικογενειακής βίας στο σπίτι τους.

Προετοιμασία:

Οι γυναίκες και τα παιδιά τους καλούνται να σκεφθούν τις δικές τους εμπειρίες ως προς την ενδοοικογενειακή βία στις διάφορες φάσεις της καθημερινής τους ζωής. Π.χ. ποια στιγμή κατά τη διάρκεια μιας ημέρας συμβαίνουν συχνότερα επεισόδια ενδοοικογενειακής βίας;

Υλικό:

- Χαρτιά και πίνακας (flipchart)
- Στον πίνακα αναγράφονται τα ακόλουθα:

Νωρίς το πρωί – πριν τις 6 πμ

Πρωινό ξύπνημα – 6 - 8 πμ

Την ώρα που φεύγω από το σπίτι – 8 - 9 πμ

Η πρώτη εργασιακή φάση της ημέρας (μπορεί να είναι οικιακή εργασία) – 9 – 12 πμ

Μεσημεριανό φαγητό

Νωρίς το απόγευμα – 2- 4 μμ

Αργά το απόγευμα – Επιστροφή από την δουλειά – 4 - 6 μμ

Νωρίς το βράδυ – Ώρα δείπνου – 6 - 8 μμ

Αργότερα το βράδυ – 8 -10 μμ

Νωρίς τη νύχτα – 10 -11 μμ

Ώρα ύπνου – μετά τις 11 μμ

Νύχτα – από τα μεσάνυχτα έως νωρίς το πρωί

Οι συγκεκριμένες πληροφορίες γράφονται στην μέση του πίνακα, έτσι ώστε να υπάρχει ελεύθερος χώρος δεξιά και αριστερά.

Εφαρμογή:

- Η συγκεκριμένη άσκηση μπορεί να πραγματοποιηθεί τόσο σε ατομικές όσο και σε ομαδικές συνεδρίες. Ως προς τις ομαδικές συνεδρίες ο μέγιστος αριθμός των συμμετεχόντων είναι 4 γυναίκες μαζί με τα παιδιά τους.

Διάρκεια:

- Ατομικές συνεδρίες: μέχρι 60' (συμπεριλαμβάνεται συζήτηση με τον/ην κοινωνικό/ή λειτουργό)
- Ομαδικές συνεδρίες: μέχρι 90' (συμπεριλαμβάνεται συζήτηση με τον/ην

κοινωνικό/ή λειτουργό)

Άσκηση:

Οι συμμετέχοντες καλούνται να σκεφθούν την ενδοοικογενειακή βία στην προσωπική τους ζωή κατά την διάρκεια της μίας ημέρας.

Οι γυναίκες και τα παιδιά καταγράφουν τα περιστατικά ανά ώρα της ημέρας σε ξεχωριστά χαρτιά / κάρτες. Μόλις ολοκληρώσουν ο/η κοινωνικός/ή λειτουργός τοποθετούν τα χαρτιά/ κάρτες στον πίνακα δίπλα στις αντίστοιχες ώρες της ημέρας.

Στην συνέχεια ο/η κοινωνικός/ή λειτουργός ζητάει από τους συμμετέχοντες να διηγηθούν τα περιστατικά αυτά.

Συνήθως οι γυναίκες αναφέρουν ψυχολογική βία και φόβο κατά τις πρωινές ώρες, λιγότερη βία τις μεσημεριανές ώρες και χτυπήματα τις απογευματινές και βραδινές ώρες.

Ο/η κοινωνικός/ή λειτουργός κάνει ερωτήσεις στις γυναίκες και στα παιδιά σχετικά με την κατάσταση του θύτη:

- Επέστρεψε από τη δουλειά με άσχημη διάθεση;
- Ήταν μεθυσμένος;
- Ήρθε κατευθείαν στο σπίτι ή πρώτα πέρασε από κάποιο μπαρ;
- Είχε κάποιο καβγά προηγουμένως;
- Έκανε παράπονα γιατί δεν είχατε ολοκληρώσει μία οικιακή εργασία που σας είχε αναθέσει;
- Περίμενε σερβιρισμένο φαγητό μόλις μπήκε στο σπίτι;
- Γύρισε στο σπίτι μόνος του ή μαζί με φίλους;
- Επιθυμούσε σεξουαλική επαφή αμέσως μόλις γύρισε στο σπίτι;

Επίσης, οι γυναίκες και τα παιδιά ερωτώνται:

- Τι συμβαίνει όταν επιστρέφει στο σπίτι και δεν είναι κανείς εκεί; Μετατοπίζει τα έπιπλα;

Σημείωση: Κατά την διάρκεια της άσκησης ο/η κοινωνικός/ή λειτουργός θα πρέπει να δώσει ιδιαίτερη προσοχή στις εμπειρίες των παιδιών. Τα παιδιά είναι οι μόνοι «μάρτυρες» των περιστατικών ενδοοικογενειακής βίας. Ο/η κοινωνικός/ή λειτουργός θα πρέπει να έχει προηγούμενη εμπειρία με παιδιά προκειμένου να πραγματοποιήσει την συγκεκριμένη άσκηση. Αν τα παιδιά είναι απλώς μάρτυρες θα μπορούσαν να ερωτηθούν σχετικά με το πώς ένιωσαν όταν ο πατέρας τους χτύπησε την μητέρα τους. Ήθελαν να βοηθήσουν την μητέρα τους; Προσπάθησαν να ηρεμήσουν τον πατέρα τους; κ.λπ.

Τα παιδιά θα μπορούσαν επίσης να ερωτηθούν πως αντέδρασαν ή πως θα μπορούσαν να αντιδράσουν άλλα μέλη της οικογένειας εάν γνώριζαν την κατάσταση.

Άσκηση2: Μεταξύ μαρτύρων και θυμάτων

Η συγκεκριμένη άσκηση έχει σχεδιαστεί για μικρότερα παιδιά, 4 – 12 ετών, τα οποία είναι μάρτυρες περιστατικών ενδοοικογενειακής βίας.

Ανάλογα με την κατάσταση εντός της οικογένειας, ο/η κοινωνικός/ή λειτουργός μπορεί να επιλέξει να δουλέψει ξεχωριστά με κορίτσια ή αγόρια. Η διαφοροποίηση μεταξύ κοριτσιών και αγοριών ενδείκνυται σε περιπτώσεις όπου τα αγόρια είναι τα ίδια θύματα ή όταν τα κορίτσια αναφέρουν φόβο για τα αγόρια και τους μεγαλύτερους άνδρες λόγω του ότι ο θύτης στην οικογένεια είναι άνδρας. Συχνά οι ανήλικοι άνδρες θύτες (συνήθως οι σύζυγοι) προσπαθούν να επηρεάσουν τα αρσενικά μέλη της οικογένειας (τους γιους) προκειμένου να δεχτούν την ενδοοικογενειακή βία σαν κάτι «φυσιολογικό» στις σχέσεις με τα γυναικείο φύλο. Αυτό συνήθως συναντάται σε παραδοσιακές, συντηρητικές οικογένειες όπως αυτές των μεταναστών τουρκικής ή/και αραβικής καταγωγής.

Προετοιμασία:

Στην συγκεκριμένη άσκηση θα δοθούν στα παιδιά μαρκαδόροι, μολύβια και χαρτιά ζωγραφικής.

Υλικό:

- Χαρτί ζωγραφικής
- Μολύβια, πολύχρωμοι μαρκαδόροι

Εφαρμογή:

- Η συγκεκριμένη άσκηση μπορεί να πραγματοποιηθεί τόσο σε ατομικές όσο και σε ομαδικές συνεδρίες. Ως προς τις ομαδικές συνεδρίες ο μέγιστος αριθμός των συμμετεχόντων είναι 6 παιδιά.
- Ανάλογα με τη σχέση ανάμεσα στα παιδιά και τις μητέρες τους, αυτή η άσκηση θα μπορούσε να πραγματοποιηθεί μόνο με τα παιδιά ή θα μπορούσαν να συμπεριληφθούν και οι μητέρες τους. Στην περίπτωση όπου θα λάβουν μέρος οι μητέρες θα κληθούν να ζωγραφίσουν μία εικόνα ομοίως με τα παιδιά τους.

Διάρκεια:

- Ατομικές συνεδρίες: μέχρι 45' (συμπεριλαμβάνεται συζήτηση με τον/ην κοινωνικό/ή λειτουργό)
- Ομαδικές συνεδρίες: μέχρι 75' (συμπεριλαμβάνεται συζήτηση με τον/ην κοινωνικό/ή λειτουργό)

Άσκηση:

Τα παιδιά καλούνται να ζωγραφίσουν μία εικόνα σχετικά με την ενδοοικογενειακή βία.

Σε περίπτωση που τα παιδιά δεν μπορούν να κάνουν αυτόματη σύνδεση με το θέμα, ο/η κοινωνικός/ή λειτουργός τα παρακινεί να ζωγραφίσουν κάτι που να περιγράφει πώς είναι όταν η μαμά και ο μπαμπάς τσακώνονται, διαφωνούν κ.λπ.

Μόλις τα παιδιά αρχίζουν να ζωγραφίζουν ο/η κοινωνικός/ή λειτουργός κινείται στον χώρο και παρατηρεί εάν ζωγραφίζουν τον εαυτό τους σαν παρατηρητή, μάρτυρα ενδοοικογενειακής βίας ή σαν θύμα ενδοοικογενειακής.

Σημείωση: Συχνά τα παιδιά «ξεχνούν τον εαυτό τους» την ώρα που ζωγραφίζουν κι είναι δημιουργικά. Παρόλα αυτά ενδέχεται κάποια από τα παιδιά μόλις τελειώσουν τις ζωγραφιές να ξεσπάσουν σε κλάματα καθώς έστω και υποσυνείδητα θα έχουν αναγνωρίσει τι ζωγράρισαν. Επίσης ενδέχεται να νιώσουν άσχημα που φανέρωσαν την κατάσταση σε κάποιο τρίτο πρόσωπο, εκτός οικογένειας. Σε αυτές τις περιπτώσεις ο/η κοινωνικός/ή λειτουργός θα πρέπει να δώσει χρόνο στο παιδί να ηρεμήσει, να του προσφέρει κάποιο αναψυκτικό ή χυμό και να το διαβεβαιώσει πως ο/η ίδιος/α είναι φίλοι δικοί του και της μαμάς του.

Ο κοινωνικός λειτουργός θα ζητήσει από παιδιά να μιλήσουν για την ζωγραφιά τους:

- Πότε συνέβη;
- Πώς συνέβη; Η βία ήταν προβλεπόμενη ή ο θύτης χτύπησε το θύμα απρόβλεπτα;
- Είναι το θύμα πάντα το ίδιο πρόσωπο της οικογένειας;
- Πώς αντιδρούν τα άλλα μέλη της οικογένειας;

Τα παιδιά, επίσης, θα ρωτηθούν:

- Αγαπάς τον μπαμπά σου παρά το γεγονός πως χτυπάει την μαμά;
- Πιστεύεις πως ο μπαμπάς χρειάζεται βοήθεια ή πιστεύεις πως είναι φυσιολογικό να χτυπάει άλλους ανθρώπους και να είναι βίαιος;

Τα παιδιά (και οι μητέρες σε περίπτωση που συμμετέχουν) θα ερωτηθούν:

- Τι συμβαίνει όταν ο μπαμπάς γυρίζει στο σπίτι και δεν είναι κανείς εκεί;

Σημείωση: Κατά τη διάρκεια αυτής της άσκησης ο/η κοινωνικός/ή λειτουργός θα πρέπει να δώσει ιδιαίτερη προσοχή στην εμπειρία των παιδιών. Είναι σημαντικό να γνωρίζει αυτά παιδιά είναι «μόνο» μάρτυρες ενδοοικογενειακής βίας και θύματα. Στη δεύτερη περίπτωση, η συγκεκριμένη άσκηση θα πρέπει να γίνεται μόνο από πολύ έμπειρο κοινωνικό λειτουργό ή ακόμα καλύτερα από ψυχολόγο.

Η συγκεκριμένη άσκηση θα προσφέρει περισσότερα στοιχεία σχετικά με την κατάσταση στην οικογένεια.

Ανάλογα με την κατάσταση και την αντίδραση του παιδιού, είναι απαραίτητη η συνεργασία ενός παιδοψυχολόγου με τον/ην κοινωνικό/ή λειτουργό.

**Exchange House
National Travellers Service**
Great Strand Street 61
Dublin 1, Ireland
www.exchangehouse.ie
info@www.exchangehouse.ie

**IEIE - International Education
Information Exchange**
Hölderlinplatz 2A
70193 Stuttgart, Germany
www.ieie.de, info@ieie.de

Verein Multikulturell
Bruneckerstraße 2 d, 3. Stock
6020 Innsbruck, Austria
www.migration.cc
office@migration.cc

ANUP- International
Bd. Nicolae Titulescu, nr.
163, sector 1, Bucuresti, cod
011137, Romania
www.updalles.ro
ileanaboeru@yahoo.com

Prolepsis
Institute of Preventive Medicine
Environmental & Occupational Health
7 Fragoklisias Street, 151 25, Marousi
Athens Greece
www.prolepsis.gr, info@prolepsis.gr